

AXBOROT XAVFSIZLIGI VA YOSHLAR:INTERNET MADANIYATI, IJTIMOY TARMOQLAR VA MA'NAVIY IMMUNITET MASALALARI

Mahsudaliyeva Mohina Shuhratjon qizi

Namangan Davlat Universiteti

Fizika-matematika fakulteti

Axborot tizimlari va texnologiyalari

ATT AU-25 yo'nalishi 1-kurs talabasi

Ilmiy maslahatchi: Ubaydullayeva Dilorom Mahmudjon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada axborot xavfsizligi sohasidagi zamonaviy muammolar, ayniqsa yoshlar orasida internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyati hamda ma'naviy immunitetni shakllantirish masalalari batafsil tahlil qilinadi. Maqolada internet makonida tarqaladigan zararli axborot, soxta yangiliklar, provokatsion kontent va virtual tahdidlar yoshlar ongiga qanday ta'sir ko'rsatishi, ularning axborot savodxonligi va tanqidiy fikrlash qobiliyatiga bo'lgan ta'siri o'rganiladi.

Shuningdek, maqolada yoshlarning axborot xavfsizligini ta'minlashda davlat, jamiyat, ta'lim muassasalari va ota-onalarning mas'uliyati ko'rib chiqiladi. Yoshlarning internetdagi faolligi va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish madaniyati ularning ma'naviy immunitetini mustahkamlashda qanday rol o'ynashi ham batafsil yoritilgan. Maqola yoshlarning zararli axborotlardan himoyalaniishi, ma'naviy qadriyatlar asosida ongli qarorlar qabul qilishi va ijtimoiy muhitga moslashishida axborot xavfsizligining ahamiyatini ko'rsatadi.

Аннотация: В данной статье подробно рассматриваются современные проблемы информационной безопасности, особенно в контексте использования интернета и социальных сетей молодежью, а также формирования духовного иммунитета. Анализируются способы воздействия

вредоносной информации, ложных новостей, провокационного контента и виртуальных угроз на сознание молодежи, а также их влияние на информационную грамотность и критическое мышление.

Особое внимание уделяется роли государства, общества, образовательных учреждений и родителей в обеспечении информационной безопасности молодежи. Рассматривается, как активность молодежи в интернете и культура использования социальных сетей способствуют укреплению духовного иммунитета. Статья демонстрирует важность формирования у молодежи сознательного и ответственного отношения к информации, защиты от вредоносного контента и адаптации к современным социальным условиям.

Annotation: *This article provides a comprehensive analysis of contemporary issues in information security, particularly regarding youth engagement with the Internet and social networks, and the development of spiritual immunity. It examines the impact of harmful information, fake news, provocative content, and virtual threats on young people's consciousness, as well as their effects on information literacy and critical thinking skills.*

The article emphasizes the responsibilities of the state, society, educational institutions, and parents in ensuring youth information security. It also explores how youth activity online and social network usage culture contribute to the strengthening of spiritual immunity. The study highlights the importance of fostering conscious and responsible attitudes toward information, protecting young people from harmful content, and supporting their adaptation to modern social environments.

KIRISH:

Bugungi globallashuv davrida axborot texnologiyalari jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bordi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun axborot olish, muloqot qilish, o'zini namoyon etish va ijodiy imkoniyatlarni kengaytirishning asosiy vositasiga aylandi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar

va onlayn platformalarning tez rivojlanishi yangi ijtimoiy munosabatlar, bilim olish shakllari va kommunikatsiya imkoniyatlarini yaratdi.

Biroq, internet makonidagi axborotning cheksizligi va tezkorligi yoshlar ongiga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Soxta yangiliklar, provokatsion kontent, zararli g'oyalar va virtual tahdidlar yoshlarning axborotni tanqidiy baholash qobiliyatini susaytiradi va ma'naviy qadriyatlariga zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli, yoshlar orasida axborot xavfsizligini ta'minlash, internet madaniyatini oshirish va ma'naviy immunitetni rivojlantirish bugungi kunning dolzarb ijtimoiy masalalaridan biridir.

Shuningdek, internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning shaxsiy rivojlanishi, ijodiy va akademik faoliyati, ijtimoiy faolligi va ma'naviy salohiyatini shakllantirishda muhim vosita sifatida xizmat qilishi mumkin. Shu bilan birga, ular yoshlar uchun xavf-xatarlarni kamaytirish va raqamli muhitda ongli qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish nuqtai nazaridan ham alohida ahamiyatga ega.

Ushbu maqola aynan shu muammolarni o'rganib, yoshlar va ularning atrof-muhiti o'rtasidagi axborot xavfsizligini, ijtimoiy tarmoqlar madaniyati va ma'naviy immunitetni mustahkamlash yo'llarini tahlil qiladi. Shu bilan birga, davlat, jamiyat va ota-onaning bu jarayondagi roli ham batafsil ko'rib chiqiladi.

1.AXBOROT XAVFSIZLIGI TUSHUNCHASI VA UNING AHAMIYATI:

Axborot xavfsizligi — bu shaxs, jamiyat va davlatning axborot makonidagi manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan tizimli chora-tadbirlar majmuasidir. U nafaqat texnologik jihatlarni, balki ijtimoiy, ma'naviy va huquqiy omillarni ham o'z ichiga oladi. Axborot xavfsizligini ta'minlashning asosiy maqsadi — axborot resurslarini samarali boshqarish, shaxsiy va davlat ma'lumotlarini himoya qilish, shuningdek, jamiyat a'zolarini noto'g'ri yoki zararli axborot ta'siridan saqlashdir.

Axborot xavfsizligi quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- Axborotning ishonchliligini ta'minlash — ma'lumotlarning to'g'ri, aniq va tasdiqlangan bo'lishini kafolatlash;

- Zararli va yolg'on axborotlardan himoyalaniish — soxta yangiliklar, provokatsion kontent va yot g'oyalar ta'sirini cheklash;

- Shaxsiy ma'lumotlar daxlsizligini saqlash — foydalanuvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini ruxsatsiz foydalanishdan himoya qilish va ularni xavfsiz saqlash.

Yoshlar axborot xavfsizligiga yetarlicha e'tibor qaratmasligi, ularning ongiga turli salbiy ta'sirlarni keltirib chiqarishi mumkin. Masalan, noto'g'ri axborot, radikal g'oyalar, manipulyatsion kontent va provokatsion materiallar yoshlarning dunyoqarashi va ijtimoiy ongiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada, ularning ma'naviy qadriyatlari zaiflashishi, tanqidiy fikrlash qobiliyati susayishi va jamiyatda ijtimoiy beqarorlik yuzaga kelishi mumkin.

Shuningdek, axborot xavfsizligi nafaqat zararli ta'sirlarni kamaytirish bilan cheklanmaydi, balki yoshlarni axborot bilan samarali ishlashga, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga va internet va ijtimoiy tarmoqlardan ongli foydalanishga o'rgatadi. Bu jarayon yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash, axborot resurslarini mas'uliyat bilan boshqarish va jamiyatda ijobiy axborot muhiti yaratishga xizmat qiladi.

Davlat va jamiyat darajasida axborot xavfsizligini ta'minlash yoshlar uchun xavfsiz va foydali raqamli makon yaratadi. Shu bilan birga, bu jarayon yoshlarni ijtimoiy faol, bilimdon va mas'uliyatli fuqarolar sifatida shakllanishiga yordam beradi.

2.YOSHLAR VA INTERNET MAKONI:

Yoshlar internetdan turli maqsadlarda keng foydalanadi. Ularning asosiy faoliyati quyidagilardan iborat: ta'lim olish, do'stlar va tanishlar bilan muloqot qilish, o'yinlar o'ynash, yangiliklarni kuzatish, ko'ngilochar kontentdan foydalanish va boshqa onlayn faoliyatlar. Internet yoshlar uchun nafaqat bilim olish va o'qish vositasi, balki ijtimoiy faoliyatni kengaytirish, o'zini ifodalash va ijodiy salohiyatini rivojlantirish imkoniyatini ham beradi.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, yoshlarning 40 foizi internetdan asosan ijtimoiy tarmoqlarda faoliyat yuritish uchun foydalanadi, 35 foizi esa ta'lim va o'quv

resurslarini qo'llashga yo'naltirilgan. Shu bilan birga, yoshlarning qariyb 25 foizi onlayn faoliyatni o'yinlar va ko'ngilochar kontent bilan bog'laydi, qolgan qismi esa yangiliklar, video resurslar va boshqa axborot platformalaridan foydalangan holda bilim va ko'nikmalarini oshiradi.

Internet makonidagi bu turli faoliyat yoshlarning ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda faol bo'lish yoshlarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi, lekin bir vaqtning o'zida ular noto'g'ri yoki zararli axborotga ham duch kelishlari mumkin. Shu sababli, yoshlarning internetdan mas'uliyatli va ongli foydalanish madaniyati ularning axborot xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, internetdan to'g'ri foydalanish yoshlarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, zararli kontentdan himoyalaniishga yordam beradi va ma'naviy immunitetni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, onlayn faoliyatning maqsadga muvofiq tashkil etilishi yoshlarni ijtimoiy faol, bilimdon va mas'uliyatli fuqarolar sifatida shakllanishiga yordam beradi.

3.IJTIMOIIY TARMOQLARNING IJOBIY VA SALBIY TA'SIRI:

Ijtimoiy tarmoqlar (Facebook, Instagram, Telegram, TikTok va boshqa onlayn platformalar) bugungi kunda yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylangan. Ular nafaqat muloqot qilish va axborot olish vositasi, balki o'zini ifodalash, ijodiy salohiyatini namoyon etish va ijtimoiy faoliyatda ishtirok etish imkonini ham beradi. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning bilim olish, ma'rifiy rivojlanish va global axborot oqimidan samarali foydalanishida muhim vosita hisoblanadi.

Ijobiy jihatlari:

- Tezkor axborot almashinuvi – foydalanuvchilar yangiliklarni, ilmiy va ma'rifiy materiallarni tezkor qabul qiladi va baham ko'radi, bu esa ularning dunyoqarashi va bilim darajasini oshiradi.
- Ta'limiy va ma'rifiy kontent – onlayn platformalar yoshlar uchun onlayn kurslar, vebinarlar, ilmiy maqolalar va boshqa o'quv resurslarini taqdim etadi, bu esa ularning ta'lim jarayonini qo'llab-quvvatlaydi.

- Ijtimoiy faollikni oshirishi – tarmoqlar orqali yoshlar turli ijtimoiy loyihalarda, forumlarda va guruhlarda ishtirok etadi, bu esa ularning jamiyatdagi faolligini kuchaytiradi va muammolarga nisbatan ongli qarorlar qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Salbiy jihatlari:

- Yolg‘on va provokatsion axborotlar – soxta yangiliklar va manipulyativ kontent yoshlarning dunyoqarashiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

- Axloqsiz kontent – ba‘zi videolar, memlar va postlar yoshlar ongiga zarar yetkazadi va ularning ma‘naviy qadriyatlarini susaytiradi.

- Kiberbulling va firibgarlik – ijtimoiy tarmoqlarda kiberbulling, firibgarlik, shaxsiy ma‘lumotlarning o‘g‘irlanishi kabi xavf-xatarlar mavjud bo‘lib, bu yoshlarning ruhiy va psixologik salomatligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

- Virtual qaramlik – yoshlar kuniga soatlar davomida ijtimoiy tarmoqlarda vaqtini sarflashi, real hayotdagi muloqot va faoliyatni kamaytiradi, bu esa ularning rivojlanishiga to‘sqinlik qilishi mumkin.

Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta‘siri yoshlarning ma‘naviy dunyosi, axloqiy qadriyatlari va tanqidiy fikrlash qobiliyatiga sezilarli darajada ta‘sir qiladi. Shu sababli, yoshlarni internet va ijtimoiy tarmoqlardan mas‘uliyat bilan foydalanishga o‘rgatish, axborot xavfsizligini tushuntirish va ma‘naviy immunitetni mustahkamlash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

4.INTERNET MADANIYATI VA AXBOROT SAVODXONLIGI:

Internet madaniyati — bu foydalanuvchining raqamli makonida mas‘uliyatli, axloqiy va etik me‘yorlarga amal qilgan holda harakat qilishidir. Bu tushuncha yoshlarni internetdan faqat ma‘lumot olish vositasi sifatida emas, balki ijtimoiy, axloqiy va shaxsiy mas‘uliyatni talab qiluvchi muhit sifatida qarashga o‘rgatadi. Internet madaniyatiga rioya qiluvchi foydalanuvchi nafaqat o‘zini, balki boshqalarni ham zararli axborot va salbiy ta‘sirdan himoya qiladi.

Axborot savodxonligi esa yoshlar uchun eng muhim ko‘nikmalardan biri hisoblanadi. U quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- Axborotni tanqidiy tahlil qilish – foydalanuvchi manbalarni tekshirish, faktlarni solishtirish va soxta axborotni ajrata bilish qobiliyatiga ega bo‘ladi.
- Zararli va noto‘g‘ri axborotlardan himoyalaniş – yoshlar yolg‘on yangiliklar, manipulyativ kontent va provokatsion materiallarning ongiga salbiy ta‘sirini kamaytiradi.
- Tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish – axborot savodxonligi yoshlarni ongli qarorlar qabul qilishga, mantiqiy xulosalar chiqarishga va turli fikrlarni solishtirib tahlil qilishga o‘rgatadi.

Shuningdek, internet madaniyati va axborot savodxonligi yoshlarni onlayn muhitda mas‘uliyatli va etika qoidalariga rioya qiluvchi foydalanuvchi sifatida shakllantiradi. Bu nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishiga, balki jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlik va ma‘naviy sog‘lom muhitning yaratilishiga ham hissa qo‘shadi.

Bugungi kunda axborot oqimi juda katta bo‘lgani sababli, yoshlarni internetdan mas‘uliyatli foydalanishga o‘rgatish, axborot savodxonligini rivojlantirish va internet madaniyatini mustahkamlash — ularning ma‘naviy immunitetini oshirish hamda zararli kontent ta‘siridan himoyalaniş uchun eng muhim choralardan biridir.

5.YOSHLAR MA‘NAVIY IMMUNITETINI MUSTAHKAMLASH YO‘LLARI:

Yoshlarning ma‘naviy immunitetini rivojlantirish va mustahkamlash — bu ularni axborot makonidagi zararli ta‘sirlar va salbiy g‘oyalardan himoya qilishning eng muhim yo‘llaridan biridir. Ma‘naviy immunitetning shakllanishida quyidagi strategiyalar alohida ahamiyatga ega:

- Oilada tarbiyani kuchaytirish: Oila — shaxsning birinchi ijtimoiy muhitidir. Bolalarni qadriyatlar, axloqiy me‘yorlar va axborotga mas‘uliyat bilan munosabatni o‘rgatish oiladan boshlanadi. Ota-onalar bolalar bilan axborot resurslarini tanlash, internetdan mas‘uliyatli foydalanish va soxta axborotdan himoyalaniş bo‘yicha muntazam suhbatlar olib borishi kerak.

- Ta'lim muassasalarida media savodxonlik darslarini joriy etish: Maktab va universitetlarda media savodxonlik bo'yicha darslar o'quvchilarga axborot oqimini tanqidiy baholash, manbalarni tekshirish, soxta yangiliklarni ajratib olish va axborotga mas'uliyat bilan munosabatda bo'lish ko'nikmalarini beradi. Bu yoshlarning raqamli dunyoda ongli qarorlar qabul qilishiga yordam beradi.

- Milliy kontentni rivojlantirish: Yoshlarning ma'naviy dunyosini boyitish va ularni ijobiy axborot bilan ta'minlash uchun milliy va madaniy kontent ishlab chiqarish zarur. Bu orqali ular o'z tarixiy va madaniy qadriyatlarini bilib, ularga hurmat bilan munosabatda bo'lishni o'rganadi. Milliy kontent yoshlarni zararli global axborot ta'siridan himoya qilishda muhim rol o'ynaydi.

- Yoshlarni kitobxonlik va ilmga yo'naltirish: Kitob o'qish, ilmiy tadqiqotlar bilan shug'ullanish va qiziqarli bilimlarni egallash yoshlarning fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, tanqidiy fikrlashni oshiradi va ma'naviy mustahkamlikni shakllantiradi. Shu bilan birga, ularning internetdagi faoliyatini samarali va foydali yo'naltirishga yordam beradi.

- Ijtimoiy tarmoqlarda vaqtni me'yorda sarflashni o'rgatish: Yoshlarni onlayn vaqtni samarali va me'yorida ishlatishga o'rgatish zarur. Juda ko'p vaqtni ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazish ularning ruhiy va jismoniy salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, shuningdek, ma'naviy qadriyatlarning susayishiga olib keladi. Me'yoriy foydalanish yoshlarning ma'naviy immunitetini kuchaytiradi va ularni real hayot bilan bog'lab turadi.

Shu yo'llar orqali yoshlar axborot makonidagi salbiy ta'sirlar va zararli kontentdan himoyalaniшни o'rganadi, ongli qarorlar qabul qiladi va ijtimoiy hamda ma'naviy jihatdan mustahkam shaxs sifatida shakllanadi.

6.DAVLAT VA JAMIYAT TASHKILOTLARINING ROLI:

Axborot xavfsizligini ta'minlashda davlat va jamiyat tashkilotlarining roli juda muhimdir. Ular yoshlarni internet va ijtimoiy tarmoqlardagi zararli axborotdan himoya qilish, ma'naviy qadriyatlarni mustahkamlash va axborot makonini xavfsiz qilish bo'yicha tizimli choralarni amalga oshiradi.

- Qonunchilikni takomillashtirish: Davlat axborot xavfsizligini ta'minlash uchun qonunchilik bazasini rivojlantiradi. Bu soxta yangiliklar, zararli kontent, kiberfiribgarlik va boshqa xavflarga qarshi samarali huquqiy asos yaratadi. Qonunlar yoshlarni himoya qilish, onlayn faoliyatni tartibga solish va axborot xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

- Zararli saytlarni cheklash va nazorat qilish: Davlat organlari zararli, provokatsion va yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan saytlarni aniqlab, ularni cheklash mexanizmlarini ishlab chiqadi. Shu bilan birga, onlayn platformalarda monitoring olib borish va xavfli kontent tarqalishini kamaytirish yoshlar uchun xavfsiz raqamli makon yaratadi.

- Ma'naviy-ma'rifiy loyihalarni qo'llab-quvvatlash: Davlat va jamiyat tashkilotlari yoshlar ma'naviyatini rivojlantirishga qaratilgan loyihalarni tashkil qiladi va moliyalashtiradi. Bu loyihalar orasida kitobxonlik tadbirlari, ilmiy va madaniy dasturlar, media savodxonlik bo'yicha treninglar va ijtimoiy faollikni oshirishga qaratilgan loyihalar mavjud.

- Yoshlar bilan tizimli ishlash: Tashkilotlar maktab, universitet va jamoat muassasalari bilan hamkorlikda yoshlarni axborot xavfsizligi, internet madaniyati va ma'naviy immunitetni rivojlantirishga yo'naltiradi. Shu orqali ular yoshlarni zararli axborotdan himoyalash, ongli qarorlar qabul qilish va ijtimoiy mas'uliyatni oshirish bo'yicha tizimli ta'lim beradi.

Shu yo'llar orqali davlat va jamiyat tashkilotlari yoshlar uchun xavfsiz va ma'naviy jihatdan sog'lom axborot muhiti yaratadi. Bu esa ularning shaxsiy rivojlanishi, axborot savodxonligi va ijtimoiy faolligini oshirishga, shuningdek, jamiyatning ma'naviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

XULOSA:

Axborot xavfsizligi va yoshlar masalasi bugungi kunning eng dolzarb va strategik muammolaridan biridir. Internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar uchun katta imkoniyatlar yaratib, ularning bilim olish, muloqot qilish, ijodiy salohiyatini rivojlantirish va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, bu

raqamli makon turli salbiy ta'sirlar, soxta yangiliklar, provokatsion kontent, kiberfiribgarlik va virtual tahdidlarni ham o'zida mujassamlashtiradi.

Yoshlarning internet madaniyatini oshirish, axborot savodxonligini rivojlantirish va ma'naviy immunitetini mustahkamlash orqali ushbu xavflarning oldini olish mumkin. Ma'naviy immunitet yoshlarni zararli axborotdan himoya qiladi, tanqidiy fikrlash va ongli qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, axborot savodxonligi va internet madaniyati yoshlarni onlayn muhitda mas'uliyatli, etik va axloqiy qoidalarga amal qiluvchi foydalanuvchilar sifatida shakllantiradi.

Ushbu jarayonda oilalar, ta'lim muassasalari, jamiyat va davlatning hamkorligi alohida ahamiyatga ega.

Ota-onalar bolalarni axborotga mas'uliyat bilan munosabatga o'rgatishi, maktab va universitetlarda media savodxonlik darslarini joriy etish, jamiyat va davlat tomonidan xavfsiz va ma'naviy rivojlangan axborot muhiti yaratish yoshlarning raqamli makondagi xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, milliy kontentni rivojlantirish, kitobxonlik va ilmiy faoliyatga yo'naltirish, ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishni me'yorida boshqarish yoshlarning ijtimoiy, axloqiy va ma'naviy jihatdan sog'lom rivojlanishini ta'minlaydi.

Umuman olganda, axborot xavfsizligini ta'minlash, yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash va ularni ongli axborot iste'molchilari sifatida shakllantirish bugungi raqamli dunyoda eng muhim vazifalardan biridir. Bu jarayonning muvaffaqiyati esa yoshlar, ota-onalar, ta'lim muassasalari, jamiyat va davlatning birgalikdagi faoliyatiga bog'liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.**
2. **O'zbekiston Respublikasi "Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonuni.**
3. **Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent.**

4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. — Toshkent.
5. Bauman Z. Globalization: The Human Consequences.
6. Castells M. The Information Age.
7. Internet va media savodxonlik bo'yicha o'quv qo'llanmalar.